

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:15

om oljeskydd

Motioner

I motion 1981/82:1039 av Kerstin Sandborg och Kerstin Ekman (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder till skydd för fågellivet vid västkusten och i Nordsjön.

I motion 1981/82:1042 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till föreskrifter för oljehantering och transporter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Vissa bakgrundsuppgifter

I oktober 1983 kommer 1973/78 års internationella havsföröreningskonvention MARPOL 73/78 som Sverige biträtt att träda i kraft. Därmed kommer de internationella reglerna för utsläpp av olja m. m. från fartyg att bli strängare. MARPOL-konventionen reglerar utsläpp av alla slags oljor och inte bara, som nu gällande oljeskyddskonvention, beständiga oljor. Konventionen innehåller särskilt stränga utsläppsregler för ekologiskt känsliga s. k. specialområden såsom Östersjöområdet. I sådana områden gäller i princip totalförbud mot utsläpp av olja. Konventionen innehåller även regler om segregerade barlasttankar och placering av dessa så att de ger skydd mot oljeutflöde vid grundstötning, vidare regler om system för tankrengöring m. m.

Sverige är även anslutet till 1974 års Helsingforskonvention om skydd av Östersjöområdets marina miljö.

Enligt lagen (1980:424) om vattenförorening från fartyg får olja inte släppas ut från fartyg inom Sveriges sjöterritorium och Östersjöområdet utanför detta utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja. Regeln gäller alltså även den del av svenskt vatten som ligger utanför Östersjöområdet, dvs. i Skagerrak. I samband med antagandet av lagen skärptes straffmaximum för brott mot utsläppsförbudet till två års fängelse.

Riksdagen behandlade våren 1981 ett av regeringen framlagt handlingsprogram för miljösäkrare sjötransporter, i första hand inriktat på åtgärder för att förebygga utsläpp av olja och kemikalier från fartyg (prop. 1980/81:119, JoU 1980/81:33, TU 1980/81:31, CU 1980/81:38). I detta sammanhang framhölls bl. a. att utvecklingen mot miljösäkrare fartyg bör främjas. Ett avgiftssystem för att utjämna vissa konkurrensnackdelar för

fartyg med höjd miljösäkerhet borde därför införas. I anslutning till propositionen uttalade trafikutskottet, att sjöfartens internationella karaktär gör det nödvändigt att eftersträva enhetliga krav för fartygs konstruktion och utrustning. Nationella krav som inte är förankrade i internationella regler kan innebära ett hot mot försörjningstryggheten. De kan dessutom av andra stater uppfattas som diskriminerande och föranleda motåtgärder.

Regeringen har aviserat förslag till riksdagen innevarande höst om införande av en ekonomisk sanktion som skall göra det olönsamt med avsiktliga utsläpp till sjöss.

Styrelsen för teknisk utveckling, STU, har tilldelats ett anslag på 30 milj. kr. för att under en femårsperiod utveckla tekniken för oljebekämpning till sjöss samt bekämpning och sanering av olja i strandzonen (Program TOBOS 85). I samband härmed bedriver institutet för vatten- och luftvårdsforskning, IVL, forskning om hur flora och fauna återanpassas efter att ha skadats av olja. Därvid studeras miljöeffekterna av oljeutsläpp i syfte att nå kunskap om vilken bekämpningsteknik som lämpar sig bäst i olika miljöer och under olika betingelser med avseende på temperaturen, salthalt, vind- och vågförhållanden. IVL samarbetar även med norska forskningsinstitutioner.

Utskottet

Utskottet behandlar i betänkandet två motioner som väckts vid föregående riksmöte angående oljeskydd och forskning rörande oljeskador.

I motion 1981/82:1039 (fp) anförs att sjöfågel vid olika tillfällen utsatts för oljeskador utan att den direkta orsaken härtill kunde härledas. Mot denna bakgrund bör Sverige enligt motionärerna i internationella organ verka för forskning kring och dokumentation av oljans inverkan på fågellivet. Sverige bör också verka för totalförbud mot oljeutsläpp i Nordsjön, anför motionärerna.

Utskottet har med anledning av motionen inhämtat att någon självständig forskning om oljeskador på fåglar inte bedrivs i Sverige. De direkta skadorna på fåglar anses ganska väl kända. Fågelskadornas omfattning beror i stor utsträckning på var och vid vilken tid ett utsläpp sker. Under ogynnsamma omständigheter kan även ett mycket litet utsläpp vålla omfattande skador. I USA och Canada pågår forskning om oljeskadors inverkan på individen. Däremot har det enligt uppgift inte forskats på vilken inverkan oljeutsläppen får på hela fågelpopulationer. En sådan forskning skulle också möta stora svårigheter. Bl. a. kan det vara svårt att skilja mellan inverkan från olja och från andra miljögifter som genom mänskliga aktiviteter släpps ut i haven.

Utskottet får med hänvisning till den i det föregående lämnade redogörelsen erinra om att ett omfattande arbete bedrivs både på det nationella planet och internationellt för att förebygga oljeskador till sjöss och för att lindra effekterna av uppkomna skador. I samband härmed bör också

uppmärksammas det spill som förekommer i samband med oljeutvinning. På forskningsområdet pågår en livlig aktivitet. Som anförts från forskningshåll skulle emellertid en populationsforskning av det slag som föreslås i motionen stöta på stora svårigheter. Enligt utskottets uppfattning är heller icke förslaget om totalförbud mot oljeutsläpp i Nordsjön genomförbart f. n. Mot den bakgrunden avstyrks motionen.

Enligt motion 1981/82:1042 (vpk) är de regler som f. n. finns när det gäller oljeutsläpp i svenskt och internationellt vatten helt otillräckliga. I motionen lämnas förslag till olika föreskrifter om rengöring av tankfartygs lasttankar och av alla fartygs bunkertankar. Vidare yrkar motionärerna att endast mindre fartyg med dubbelbotten skall tillåtas trafikera svårframkomliga farleder.

Riksdagen avtog våren 1981 en i sak likalydande motion. Som skäl för avslaget framhöll trafikutskottet att inget praktiskt behov syntes föreligga av föreslagna regler för tankrengöring. De skulle till en del även strida mot regler i internationella överenskommelser som Sverige anslutit sig till. Trafikutskottet avstyrkte även förslaget om införande av ensidigt svenskt krav på dubbelbotten och dubbla sidor. Sådana föreskrivs inte generellt i internationella regler om oljetankfartyg (TU 1980/81:31).

Utskottet får med anledning av motionen erinra om att de internationella reglerna mot oljeförorening från fartyg kommer att skärpas nästa år i samband med ikraftträdandet av MARPOL-konventionen. Enligt utskottets uppfattning är det i det fortsatta säkerhetsarbetet av vikt att i första hand säkra efterlevnaden av det omfattande regelsystem som redan finns, innan ytterligare åtgärder vidtas. Motionärerna har heller icke förebragt tillräckliga skäl för att riksdagen skulle ändra sitt beslut för ett drygt år sedan. Motionen avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *viss forskning m. m.*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1039,
2. beträffande *vissa föreskrifter*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1042.

Stockholm den 30 november 1982

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Åke Wictorsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Bo Arvidson (m), Ulf Lönnqvist (s) och Wivi-Anne Radesjö (s).

Reservationer

1. Viss forskning m. m. (mom. 1)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet får" och på s. 3 slutar med "avstyrks motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet får --- (samma som utskottet) --- livlig aktivitet. I likhet med motionärerna finner utskottet angeläget att forskning kommer till stånd i länder där fåglarna häckar för att man skall komma underfund med hur populationen förändras som en följd av oljeskador. Forskningen bör dock enligt utskottets mening inriktas på skador orsakade av såväl olja som andra miljögifter. Sverige bör således i internationella sammanhang verka för sådan forskning.

I motionen yrkas även på att Sverige bör verka för totalförbud mot oljeutsläpp i Nordsjön. Enligt utskottets mening kan detta välmotiverade önskemål tillgodoses genom att Nordsjön hänförs till sådana specialområden enligt MARPOL-konventionen där principiellt totalförbud mot oljeutsläpp råder. Utskottet anser att så bör ske på sikt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *viss forskning m. m.*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82:1039.

2. Vissa föreskrifter (mom. 2)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen kommer de internationella reglerna mot oljeförorening från fartyg att skärpas nästa år i samband med ikraftträdandet av MARPOL. Utskottet finner dock, i likhet med motionärerna, att både möjligheterna att kontrollera reglernas efterlevnad och sanktionsmöjligheterna är otillräckliga. Såväl i Sverige som i andra länder borde bestämmelser införas som tvingar fartygen att göra sig av

med olja i barlasttankar och maskinrumsvatten i land. Enligt utskottets mening är mot bakgrund härav de förslag som framläggs i motionen om olika åtgärder i det väsentliga ägnade att tillgodose de krav som bör ställas. Riksdagen bör således enligt utskottets mening besluta att hos regeringen begära förslag till föreskrifter för oljehantering och transporter i enlighet med vad som anförts i motionen. Vad utskottet sålunda anført bör riksdagen med bifall till motionen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *vissa föreskrifter*

att riksdagen med bifall till motion 1981/82:1042 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

